

30. april 2019.

Autor članka: Nand Shani, vođa tima Platforme Vijeća za regionalnu saradnju (RCC) za zapošljavanje i socijalna pitanja

Antrfile: Nand Shani je vođa tima Platforme za zapošljavanje i socijalna pitanja koju finansira Evropska unija i provode Vijeće za regionalnu saradnju i Međunarodna organizacija rada (ILO), a koja radi na jačanju institucionalnih kapaciteta i poboljšanju efikasnosti politika tržišta rada u cilju poticanja zapošljavanja, odnosno na uvođenju mjera namjenjenih nezaposlenim tražiocima posla radi pronalaženja pristojnih i produktivnih poslova.

Dodatna godina školovanja povećava prihod za 9 posto

Prosječna radno sposobna žena na Zapadnom Balkanu gubi više od trideset godina svog produktivnog radnog vijeka zbog nezaposlenosti i nekativnosti

U današnje vrijeme kada pomislimo na 1. maj mislimo na dva slobodna dana, kratak, ali zaslužen odmor, roštilj sa porodicom i prijateljima, možda čak i posjetu nekom od popularnih izletišta u blizini, i slično. Mnogi ne razmišljaju o njegovom porijeklu i događaju poznatom kao nemiri na Trgu Žitne berze ili masakr na Trgu Žitne berze davne 1886. godine kada je više od 300.000 radnika širom Sjedinjenih Američkih Država napustilo svoja radna mjesta i otišlo na prvu prvomajsku proslavu u istoriji, što je za posljedicu imalo smrt mnogih, ali i podstaklo sindikalne pokrete širom svijeta koji su tražili prava radnika i zakonski utvrđeno osmočasovno radno vrijeme.

Međunarodni dan radnika ili praznik rada danas je praznik koji se slavi širom svijeta u čast borbe radnika i sindikata. Aktivisti za prava radnika svake godine koriste ovu priliku da traže više pravde, bolje uslove rada i inkluziju.

Ova su prava, koja su mnogi platili svojom krvlju, a sada su dio Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima¹, usvojene i donesene na Generalnoj skupštini Ujedinjenih nacija 1948. godine, za ostatak svijeta, kao i za nas na Zapadnom Balkanu, data i podrazumijevaju se.

Ipak, čak i sada, na Zapadnom Balkanu, u srcu Evrope, mi se i dalje borimo sa nezaposlenošću, neformalnom zaposlenošću, niskim platama, visokim rizicima od siromaštva, itd.

Zaposlenost je najvažniji faktor da se ljudi izvuku iz siromaštva. Dobra vijest je da je konačno, nakon decenije recesije, siromaštvo u regionu u padu, uglavnom zahvaljujući otvaranju novih radnih mjesta. Loša vijest je, međutim, ta da je stopa siromaštva i dalje visoka. Prema Svjetskoj banci, u 2018. godini prosječna stopa siromaštva u Albaniji, Crnoj Gori, Republici Sjevernoj Makedoniji i Srbiji opala je za 1

¹ Univerzalnom deklaracijom o ljudskim pravima, usvojenoj i donesenoj na Generalnoj skupštini Ujedinjenih nacija 10. decembra 1948. godine, utvrđuje se da:

1. Svako ima pravo na rad, na slobodan izbor zaposlenja, na pravične i zadovoljavajuće uslove rada i na zaštitu od nezaposlenosti.
2. Svako, bez ikakve razlike, ima pravo na jednaku platu za jednaki rad.
3. Svako ko radi ima pravo na pravednu i zadovoljavajuću naknadu koja njemu i njegovoj porodici obezbjeđuje egzistenciju koja odgovara ljudskom dostojanstvu i koja će, ako bude potrebno, biti upotpunjena drugim sredstvima socijalne zaštite.
4. Svako ima pravo da osniva sindikat i učlanjuje se u njega radi zaštite svojih interesa.

procenat na godišnjoj osnovi, te je stopa siromaštva u regionu procjenjena na 21,6 posto. Međutim, stopa siromaštva onih koji već imaju posao nije zanemarljiva, jer, na primjer, u Republici Sjevernoj Makedoniji ta stopa iznosi 9 procenata, a u Srbiji 11,9 procenata, što ukazuje na veliki broj loše plaćenih poslova.

Stopa siromaštva od 5,5 USD/dan, paritet kupovne moći (procenat stanovništva), procjena za 2018. god.

Godina	Albanija	Srbija	Crna Gora	Republika Sjeverna Makedonija
2012.	47,5	14,5 (u 2013)	19,2	19,2
2017.	35,9	22,4	4,4	21,0
2018, procjena	35,2	21,7	4,8	20,7

Podaci: Svjetska banka

S druge strane, kada su u pitanju trendovi zaposlenosti, region pokazuje pozitivne znake, s obzirom da je od 2012. godine na Zapadnom Balkanu otvoreno 700,000 novih radnih mjesta od kojih je 48 posto pripalo ženama, ali samo 4,3 posto osobama mlađim od 24 godine. U svih šest ekonomija Zapadnog Balkana više od jedne petine mladih (dobi između 15 i 24 godine) nisu zaposleni, ne školuju se niti se na drugi način usavršavaju. Ovaj procenat se kretao od 24, odnosno 26 posto u Albaniji, Bosni i Hercegovini, Republici Sjevernoj Makedoniji i Kosovu*² do 17 posto u Crnoj Gori i Srbiji.

Međutim, uprkos generalno pozitivnim trendovima zaposlenosti, zabrinjavajuće je da samo polovina radno sposobnih ljudi na Zapadnom Balkanu ima posao. Nezaposlenost je visoka (oko 17%), a neaktivnost još veća (38%).

Strukturalni nedostaci tržišta rada uzrok su i značajnog gubitka produktivnih godina radnog vijeka. Prema Svjetskoj banci, prosječna radno sposobna žena na Zapadnom Balkanu gubi više od trideset, a prosječan radno sposoban muškarac više od dvadeset godina svog produktivnog radnog vijeka zbog nezaposlenosti i nekativnosti, što je zapanjujuće, posebno kada pomislimo da produktivni radni vijek traje ukupno nekih četrdeset godina.

Theodore Roosevelt je jednom rekao da samo teškim i mukotrpnim radom i trudom, velikom snagom i nepokolebljivom hrabrošću možemo ići dalje, ka boljim stvarima. Ali mi, kao društva, kao region, moramo uraditi više i brže da ove brojke promijenimo i pretvorimo u naš napredak i rast.

Da zaključimo činjenicom da je obrazovanje jedan od najvažnijih faktora nečije uspješnosti na tržištu rada. Naime, na osnovu globalnog presjeka stanja koji su uradili Psacharopoulos i Patrinos u 2018. godini jedna dodatna godina školovanja u prosjeku povećava prihod za 9 posto! Prihodi su čak i veći za žene i u zemljama sa niskim prihodima, što pokazuje da obrazovanje djevojčica i djevojaka treba ostati prioritet. Kada se najugroženijim građanima jedne zemlje omogući da postanu kvalitetan ljudski potencijal i kada im se poboljšaju mogućnosti zapošljavanja, znatno im se povećaju i šanse za pronalazak dobroplaćenog, stabilnog posla i pomaže im se da pobjegnu iz siromaštva.

² * Ovaj naziv ne prejudicira stavove o statusu i u skladu je sa Rezolucijom Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija 1244 i mišljenjem Međunarodnog suda pravde o kosovskoj deklaraciji o nezavisnosti.